

Lausunto yliopistojen todistusvalinnan pisteytyslunnoksesta¹

Yliopistojen yhteisen asiantuntijaryhmän luonnos yliopistojen todistusvalinnan pisteytyksistä vuodesta 2026 eteenpäin on suurilta linjoiltaan kannatettava teknologia-alan osaamistarpeiden näkökulmasta. Kuitenkin erityisesti matematiikan ja reaaliaineiden osalta pisteytysmuutoksia tulisi vielä tarkastella siten, että pisteytys ei ohjaa nuoria tekemään ennenaikaisesti valintoja, jotka kaventavat tai sulkevat pois opiskelumahdollisuuksia esimerkiksi tekniikan aloilla.

Matematiikan pisteytys

Luonnosta tulee tältä osin vielä muokata.

Pitkän matematiikan painotukseen esitettävä korjausliike on perusteltu, mutta pisteytyslunnoksessa ehdotettu muutos on tarpeettoman suuri. Nykyisen pisteytysmallin mahdollistamana useampi opiskelija on valinnut pitkän matematiikan opiskelun ja kirjoittamisen, mikä on käytännössä lisännyt opiskelijoiden valinnanvaraa tulevien opiskelusuuntien osalta. Tämä on osaltaan tehnyt mahdolliseksi mm. tekniikan alojen hakijamäärän yleisen kasvun viime vuosina ja erityisesti tekniikan aloille hakevien naisten osuuden ja määrän nousun.

Pitkän matematiikan painotus nykymallissa on epäilemättä johtanut myös siihen, että opiskelijoista osa opiskelee sitä vastoin tahtaan. Tämä joukko lienee kokonaisuudessaan kuitenkin pieni, sillä kuten pisteytyslunnoksen perusteluissa todetaan, ”lukiolaisten itse nimeämät merkittävimmät syyt oppiaine- ja ylioppilaskoevalintaan ovat enimmäkseen muuhun kuin todistusvalinnan pisteytykseen liittyviä”. Niin sanotun ”pakko-opiskelun” ohella voidaan arvioida, että nykyinen pisteytys on tehnyt useammalle lyhyen ja pitkän matematiikan välillä pohdiskelevalle opiskelijalle kannattavaksi priorisoida ajankäyttöä pitkän matematiikan opintoihin, kun aineen opiskelu on ollut palkitsevaa myös valintojen kannalta.

Esitetyn muotoisena pisteytysuudistus todennäköisesti johtaa siihen, että aiempaa useampi valitsee pitkän matematiikan sijasta lyhyen matematiikan opinnot. Tämä lisää painetta myös lyhyen matematiikan sisältöjen ja vaatimustason tarkasteluun. Käytännössä tällöin on entistä paremmin varmistettava, että myös lyhyen matematiikan suorittavilla on riittävät valmiudet joustavaan matemaattiseen ajatteluun ja matematiikan soveltamiseen eri tieteenaloilla.

Matematiikkaan ehdotettuja pisteytysmuutoksia tulisikin vielä tarkastaa. Pitkän ja lyhyen matematiikan välisen piste-eron tulisi olla aina sellainen, että pitkän matematiikan valinta näyttäytyy jatkossakin sitä harkitsevalle aina kannattavalta riippumatta siitä, mille alalle hän aikoo suunnata.

---

¹ Lausuntopyyntöön vastattu [Otakantaa.fi-palvelun kyselyssä](https://otakantaa.fi/palvelun/kyselyssa). Tässä yhtenäiseksi tekstiksi muokattu kooste vastauksista.

21.4.2023

Reaaliaineiden pisteytys

Luonnosta tulee tältä osin vielä muokata.

Esitetyssä reaaliaineiden pisteytyksessä on periaatteellinen ongelma. Pisteytysluonnos perustuu vahvaan jakoon matemaattis-luonnontieteellisiin ja humanistis-yhteiskunnallisiin aineisiin. Pisteytystaulukkoon tuotuna tämä jako paineistaa lukio-opiskelijoita asettamaan itsensä jommallekummalle puolelle tätä jakolinjaa ja tietämään jo opintojen alkuvaiheessa, kumman puolen jatko-opintoihin opiskelija tähtää. Yhteiskuntaa ja työelämää tällä hetkellä muokkaavat ilmiöt kuitenkin edellyttäisivät yhä useammin tämän jaon ylittävää osaamista.

On ymmärrettävää, että luonnoksella on pyritty vähentämään nykyisen pisteytyksen luomaa tilannetta, jossa kurssimääriltään pitkien aineiden kirjoittaminen on kurssimääriltään suppeampia kannattavampaa, vaikka opiskelija suorittaisi useita lyhyitä oppimääriä. Tämä on johtanut siihen, että osa opiskelijoista on jossain määrin tehnyt myös kiinnostustensa kohteiden vastaisia valintoja. Luonnoksessa muutosta esitetään tehtäväksi kuitenkin tavalla, joka kääntää asetelman päinvastaiseksi ja joka on ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että pisteytys ei enää ohjaisi niin vahvasti valitsemaan tiettyjä oppiaineita.

Ehdotetussa mallissa pitkien aineiden opiskelu on kannattavaa vain, jos opiskelija etukäteen tietää suuntaavansa alalle, jolla kyseistä ainetta arvostetaan pisteytystaulukossa. Muussa tapauksessa opiskelijan kannattaa valita useampia lyhyitä reaaliaineita, sillä vaikka yksittäisessä aineessa hyvän arvosanan saaminen onkin periaatteessa yhtä helppoa tai vaikeaa kuin pitkässä, on onnistuminen yhdessä useasta lyhyestä aineesta kuitenkin todennäköisempää kuin onnistuminen yhdessä pitkässä aineessa. Näin ollen esitetyllä pisteytyksellä pitkän oppimäärän valinta voi monen jatko-opintomahdollisuuden näkökulmasta olla opiskelijalle riski ja hänen voi olla houkuttelevampaa hajauttaa opiskelu useampaan pieneen oppimäärään.

Ratkaisuehdotuksena olisi malli, jossa reaaliaineet pisteytettäisiin niiden laajuus huomioiden, mutta nykymallia neutraalimmin sallimalla aineiden yhdistely opintopisteisiin perustuen. Kun nyt taulukoissa reaaliaineiden osalta tyypillisesti todetaan "X parhaat pisteet tuottavaa ainetta", sanottaisiin sen sijaan "X opintopisteen edestä parhaita pisteitä tuottavia aineita". Jos X olisi esimerkiksi 26, voitaisiin yhdeltä opiskelijalta huomioida esimerkiksi fysiikan (14 op) ja elämäntutkimustiedon (12 op) kirjoittaminen ja toiselta terveystiedon (6 op), kemian (10 op) ja biologian (10 op) kirjoittaminen. Pisteet voisi määritellä mukaan valikoituvien aineiden opintopisteiden ja arvosanan tulojen summana. Aloilla, joissa tietyn reaaliaineen hallinta on välttämätön yliopisto-opintojen aloittamiselle, voitaisiin tämän reaaliaineen osaaminen varmistaa joko painotuksen tai kynnyssehtojen kautta.

Tekniikan alan pisteytystaulukko

Luonnosta tulee tältä osin vielä muokata.

Tekniikan aloilla olisi perusteltua vielä nostaa pitkän matematiikan pisteytystä ehdotetusta, jolloin muutos nykytilaan olisi maltillisempi ja pitkä matematiikka säilyisi selkeästi tärkeimpänä oppiaineena tekniikan aloille suunnattaessa.

21.4.2023

Pisteytyksen lähtökohdat ja pisteiden muodostumisperusteet
Luonnosta tulee tältä osin vielä muokata.

Yliopistojen yhteisen asiantuntijaryhmän luonnos yliopistojen todistusvalinnan pisteytyksistä vuodesta 2026 eteenpäin on suurilta linjoiltaan kannatettava teknologia-alan osaamistarpeiden näkökulmasta. Kuitenkin erityisesti matematiikan ja reaaliaineiden osalta pisteytysmuutoksia tulisi vielä tarkastella siten, että pisteytys ei ohjaa nuoria tekemään ennenaikaisesti valintoja, jotka kaventavat tai sulkevat pois opiskelumahdollisuuksia mm. tekniikan aloilla.

Perustelujen mukaan pisteytysuudistuksen tavoitteena on, että todistusvalinnan pisteytyksellä kannustetaan valitsemaan oppiaineita monipuolisesti lukiolaisen oman kiinnostuksen, tavoitteiden ja valmiuksien mukaisesti. Toisaalta lukiolain mukaan lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Tavoite tukea opiskelijan omien valintojen mukaista opintopolkua on sinänsä kannatettava, mutta toisaalta vahvasti jakavien valintojen tekeminen varhain lukio-opinnoissa voi käytännössä kaventaa opiskelijan valmiuksia eri korkeakoulututkintojen aloittamiseen.

Luonnoksen perusteluissa jää myös epäselväksi, miten työryhmä on tulkinnut ns. SYK-menetelmää ja eri oppiaineista hyvän arvosanan kirjoittaneiden osuutta. SYK-menetelmän tarkoituksena on varmistaa, että tiettyjen arvosanojen saaminen eri aineissa on yhtä vaativaa. Sen vuoksi johtopäätöksiä aineiden helppoudesta tai vaikeudesta ei voi tehdä vertaillen hyvien arvosanojen osuutta kirjoittaneista, kuten perusteluissa osin tunnutaan tekevän.

On valitettavaa, että pisteytysluonnoksen aiheuttamia käyttäytymismuutoksia ainevalintojen osalta ei ole pyritty simuloimaan, vaan simulaatiot ovat keskittyneet siihen, ketkä tulisivat valituksi. Tämä tarkastelu jättää huomioimatta muutokset siinä, minkälaiset valintojen kirjat opiskelijoille ovat mahdollisia heidän tekemiensä valintojen pohjalta. Jatkotyössään työryhmän olisikin hyvä pyrkiä mallintamaan myös käyttäytymismuutoksia ainevalintojen osalta.

Kansainvälisten ylioppilastutkintojen pisteytys

Esitysluonnos on kannatettava. Jatkotyössään työryhmän olisi hyvä luoda suuntaviivoja myös tulevaisuudessa mahdollisesti toteutuvan englanninkielisen ylioppilastutkinnon pisteytykselle.

Äidinkielen, vieraiden kielten, toisen kotimaisen kielen, kynnysehtojen ja tasapistekriteerien osalta esitysluonnos on kannatettava.

21.4.2023

Minna Helle
varatoimitusjohtaja

Touko Apajalahti
johtava asiantuntija